

УДК 94(100):[327.51:327.84(430)]"1939/1942"

ТАЄМНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СУПРОВІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ ПЛАНІВ НІМЕЧЧИНИ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Дмитро Костюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-41-32,
e-mail: aragorn_d@ukr.net*

Таємна дипломатія відіграла велику роль у підготовці Німеччини до Другої світової війни. Версальський договір значно обмежив не тільки кількість німецьких збройних сил, а й самі кордони держави. Після того, як 1933 р. Адольф Гітлер став канцлером, він почав поступову підготовку Німеччини до війни, прикриваючи її таємною дипломатією. Велика Британія та Франція надавали перевагу веденню переговорів з Гітлером, оскільки вважали Німеччину кордоном, який захищає Європу від комунізму. Саме тому повернення втрачених територій далось Німеччині доволі легко, починаючи від Саарської області 1935 р. і закінчуючи Судетською областю 1938 р. Велику роль у відновленні збройних сил Німеччини відіграв таємний Англо-Німецький морський договір, підписаний 18 червня 1935 р., що дало змогу Німеччині побудувати флот, тоннажність якого не повинна була перевищувати 35 % від тоннажності англійського флоту.

Гітлер також приділяв серйозну увагу пошукам союзників, на випадок майбутньої війни, тому 25 листопада 1936 між Німеччиною та Японією було підписано таємний Антисоюзницький пакт, до якого 1937 р. приєдналася Італія. Так було сформовано вісь Берлін–Рим–Токіо.

Втім, найбільша загроза залишалася на сході, адже Гітлер не хотів, щоб СРСР брав участь у війні. Тому після тривалих переговорів 23 серпня 1939 р. було підписано пакт Молотова-Ріббентропа, та таємний протокол до нього, який встановлював сфери інтересів країн у Європі та забезпечував нейтралітет СРСР у Другій світовій війні.

Ключові слова: Таємна дипломатія; Третій Рейх; СРСР; Друга світова війна; Англія; Франція; Адольф Гітлер; Польща.

Постановка проблеми. Актуальність теми полягає у недостатньому дослідженні діяльності німецької таємної дипломатії вже на початку Другої світової війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо чимало історичних праць, в яких описано хід подій під час Другої світової війни, проте досі майже не висвітлено діяльності таємної дипломатії цього періоду. Значної уваги заслуговують праці таких авторів: De Launay J. Secret diplomacy of World War II (1963); Shirer W. Rise and Fall of the Third Reich (2011); Schmidt P. Hitler's Interpreter (1951). Добре зрозуміти міжнародну ситуацію тих років дають змогу мемуари начальника Генерального штабу Німеччини Франца Гальдера. Його спогади сприяли розумінню намірів і планів політичного керівництва Німеччини.

Мета дослідження полягає у розгляді таємної діяльності німецьких дипломатів та вищого керівництва держави на початку Другої світової війни.

Виклад основного матеріалу. Німеччина 1939 р. доволі швидко здолала опір Польщі – вже 27 вересня Варшава капітулювала. У цей самий день міністр закордонних справ Німеччини Йоахім фон Ріббентроп таємно прилетів до Москви для остаточного врегулювання розбіжностей, що виникли між Радянським Союзом і Німеччиною щодо польського питання і майбутнього Польщі. Адольф Гітлер 7 вересня висунув пропозицію щодо збереження польської держави, до якої увійшли б територія від Нарева до Варшави, а також Краків. Йосиф Сталін висловився рішуче проти збереження «польської залишкової держави» і запропонував розділити Польщу вздовж річок Пісса–Вісла–Сан. Це означало, що Львів залишиться на території, яка відходила до СРСР. Гітлер погодився.

У відповідь на пропозицію Ріббентропа укласти договір про дружбу, Сталін запропонував передати Литву до сфери радянських інтересів. Це не відповідало умовам радянсько-німецького пакту, за яким до Радянського Союзу відходила лише частина Литви. Німецький міністр телефоном повідомив Гітлеру про нові вимоги радянської сторони. Через деякий час Гітлер особисто зателефонував Сталіну і заявив, що згоден включити Литву до сфери радянських інтересів. Уже 28 вересня 1939 р. Молотов і Ріббентроп підписали в Москві таємний радянсько-німецький договір «про дружбу і кордон». Згідно з цим договором, остаточну демаркаційну лінію між двома державами встановили вздовж річок Пісса, Нарев, Вісла і далі залізницею вздовж річки Сан. До договору додали декілька секретних статей, у яких регулювали обмін населенням між Радянським Союзом та Німеччиною, уточнювали межі «сфер впливу», визначені пактом Молотова–Ріббентропа, та погодили придушення будь-якої «польської агітації» [2, с. 107–112]. За наступу Вермахту на Польщу під контролем Німеччини опинилось Люблінське воєводство та східна частина Варшавського воєводства, які, згідно з пактом Молотова–Ріббентропа, мали належати до сфер впливу Радянського Союзу. Компенсували Радянському Союзу ці втрати тим, що до радянської сфери впливу передали Литву, за винятком невеликої частини Сувалкійського району. На території Західної України і Західної Білорусії наприкінці жовтня 1939 р. проголосили радянську владу, отож їх долучили, відповідно, до складу Української та Білоруської РСР. Територію, що відійшла до Німеччини, 15 жовтня оголосили генерал-губернаторством з призначенням Гітлером гауляйтером Франком. Після підписання цього договору Сталін був настільки впевнений, що війна між Німеччиною та СРСР неможлива, що наказав припинити будівництво лінії укріплення на кордонах СРСР до 1939 р., в той час як Гітлер повністю зосередився на бойових діях у Західній Європі.

Після капітуляції Франції (червень 1940 р.) в Мадриді почали переговори про перемир'я між представником уряду маршала Філіпа Петена і німцями. Переговори як такі не вдалися. Німецьке керівництво це питання вже вирішило. Проект про перемир'я став предметом обговорення між Гітлером і Муссоліні. Гітлер розраховував використовувати Петена для боротьби проти Англії, отож відкинув вимоги Дуче щодо видачі Італії французького флоту. Однак сторони

домовилися про захоплення Італією французьких колоній у північній Африці – Тунісу, Алжиру, Орану і Касабланки [7, р. 73].

Тим часом Німеччина не бажала воювати з Англією, і Гітлер прагнув домогтися укладення з нею угоди. Він вважав, що після поразки Франції військове становище Англії стало настільки безнадійним, що вона сама запросить миру. Проте від Англії жодного прохання не надійшло, отож Гітлер вирішив проявити ініціативу. Пропозиція Гітлера про мир через німецькі посольства у Швеції, США та Ватикані була відкинута. Прем'єр-міністр Англії Вінстон Черчілль вкрай негативно ставився до Гітлера та нацизму загалом, отож був противником підписання будь-якого договору з Німеччиною.

Посередником між Англією та Німеччиною, на прохання німців, виступив шведський король: 3 серпня 1940 р. він написав особистого листа В. Черчіллю із закликом відгукнутися на ініціативу Гітлера. Черчілль не став відповідати особисто і доручив це міністру закордонних справ Е. Ідену. У відповіді йшлося, що в жовтні 1939 р. британський уряд вже відкинув подібні мирні пропозиції. У посланні зазначили, що у Німеччини є можливість просити про перемир'я, як 1918 р. Але до розгляду цього питання вона повинна дати гарантії, які забезпечили б свободу і незалежність Чехословаччини, Польщі, Норвегії, Данії, Голландії, всій Франції, як і безпеку Великої Британії та Британській імперії [6, р. 37]. Зрозуміло, такі вимоги були відкинуті.

Для проведення подальших успішних воєнних дій Німеччині потрібна була допомога Іспанії. Проте Франко відмовився брати участь у війні на боці Гітлера. В Іспанії відбувався повний розлад адміністративного апарату і механізму управління країною. У питанні постачання продовольства і пального Іспанія перебувала у цілковитій залежності від Англії, отож постачала їй залізну руду, незважаючи на протести Німеччини. Франко не мав міцної підтримки всередині країни, його становище було важким, і будь-який зовнішній тиск з боку Англії або США міг спричинити крах його диктатури. Він відверто сказав Гітлеру, що не хоче ризикувати.

Хоча Гітлер обіцяв Іспанії як винагороду за участь у війні Гібралтар і частину французького Марокко, однак домогтися від іспанського диктатора розпочати війну не вдалося. Маршал Філіп Петен погодився співпрацювати з Гітлером у війні проти свого колишнього союзника – Англії. У нагороду Франції обіцяли «гідне» місце в «новій Європі», а також частину британських володінь в Африці. Тим часом Муссоліні напав на Грецію і повідомив про це Гітлеру тільки в день, коли той прибув до Флоренції на зустріч з ним. Це зривало плани Гітлера, оскільки між Італією та Німеччиною назрівав конфлікт за Балкани, який ставив під загрозу німецькі позиції на Балканах. Отже, домогтися ефективної допомоги від своїх союзників Німеччині не вдалося.

Король Румунії Кароль II 4 вересня 1940 р. зрікся престолу і до влади в країні прийшли радикальні елементи й сформували новий уряд на чолі з Іоном Антонеску. Диктатура Антонеску ліквідувала конституцію країни, розпустила парламент і встала на шлях зближення з Німеччиною. Короля вигнали з країни, а його місце посів його ж син Михайл. Він одразу звернувся до Гітлера з проханням

перегляду рішення Віденського арбітражу і повернення Румунії північної частини Трансільванії, проте отримав обіцянку «повернутися до цього питання пізніше». Антонеску оголосив про приєднання до країн «Осі», обіцяючи йти до переможного кінця.

Одночасно з румунською операцією Гітлер вів таємні переговори з Болгарським урядом про його участь в операції «Барбаросса». Керував тоді в Болгарії проницький уряд царя Бориса, який прагнув тісного союзу з Німеччиною. Уже 1 березня 1941 р. цар Борис підписав указ про вступ Болгарії до «Осі». Тоді ж німецька 12-та армія, яка прибула до Румунії, переправилася через Дунай і рушила вглиб болгарської території до кордону з Югославією.

Кампанія на Балканах мала завершити експансію проти Югославії, якій надали центральне місце у встановленні німецького панування на Балканському півострові. До літа 1940 р. німецький капітал домігся монопольного становища в Югославії; 66 % югославського експорту припадало на Німеччину. Підписаний у жовтні 1940 р. додатковий торговий протокол перетворював Югославію в аграрний придаток німецької економіки. Німці отримали потужну політичну підтримку в особі хорватських націонал-фашистів, якими керував Павелич. Гітлер розраховував залучити Югославію у війну проти СРСР, обіцяючи надати їй за рахунок Греції вихід до Егейського моря, порт Салоніки і Вардарську долину. Уряд Цветковича почав таємні переговори про приєднання до «Осі». У ніч з 24 на 25 березня прем'єр-міністр Цветкович та міністр закордонних справ Маркович таємно підписали у Відні цей договір [3].

У середині серпня 1940 р., за дорученням Президента Рейхстагу Німеччини Германа Герінга, до Фінляндії прибула секретна місія підполковника Вельта, щоб з'ясувати позицію фінів щодо військово-економічної допомоги. Було досягнуто домовленості, за якою фінська сторона дозволяла прохід через фінську територію у норвезьке місто Кіркенес двом німецьким гірським дивізіям. У відповідь Німеччина пообіцяла повністю переозброїти фінську армію, яка в той час складалася з 16-ти дивізій. Наприкінці серпня Ф. Гальдер записав у своєму щоденнику: «Фінляндія отримає від нас озброєння і літаки. Якщо Росія нападе на Фінляндію, ми займемо Петсамо» [8, р. 115]. Практично це означало створення військового союзу між двома країнами.

Співпраця стала швидко розвиватися. Фінський уряд прийняв рішення щодо створення на півночі країни військової бази і надав у розпорядження Німеччини морський транспорт для перевезення військ. Німецьке озброєння стало основою озброєння фінської армії. Радянській стороні Німеччина пояснювала ці дії як посилені приготування для висадки десанту в Англії. Ріббентроп написав особистого листа Сталіну, в якому намагався «заспокоїти» його, пояснюючи німецькі дії як такі, що мають «суто технічний характер» [8, р. 189].

У той час уже досягли таємної домовленості з фінським керівництвом про підготовку фінської армії до квітня 1941 р. для наступу в південно-східному напрямку, тобто з обох боків Ладозького озера в напрямі до Ленінграда. Особливих надій на військові успіхи фінів німецьке командування не покладало, але вони повинні були відволікти та послабити головну частину оборони

Ленінграда. У Берліні 30 квітня 1941 р. відбулася нарада Гітлера з керівниками Угорщини, Фінляндії та Румунії, де відкрито заявили, що виступ проти Радянського Союзу почнеться 23 травня. Гітлер говорив: «На Заході, можливо, відбудуться великі події. Тому необхідно захиститися на Сході. Росія кілька разів недружно поступила з нами, тому ми повинні забезпечити себе від усіляких несподіванок» [8, р. 197].

З метою відвернення уваги СРСР від підготовки Німеччини до війни 30 вересня 1940 р. Гітлер написав послання Сталіну з пропозицією брати участь у розділі «англійської спадщини», тобто англійських колоній, і запрошенням почати спільні дії проти Англії. Абсурдність спроби зацікавити СРСР в «англійській спадщині» була занадто очевидною, щоб будь-хто міг серйозно повірити в неї. Однак німецьке керівництво звернулося до радянського керівництва з такою пропозицією, розраховуючи у такий спосіб прикрити підготовку Німеччини до війни проти СРСР.

Ріббентроп 13 жовтня 1940 р. написав листа Сталіну, в якому на Англію покладали відповідальність за війну. «Війна як така нами виграна, – йшлося в ньому. – Питання лише в тому, коли Англія визнає свій крах» [10, р. 763]. Молотова запрошували до Берліна для тлумачення «поглядів Гітлера» щодо формування майбутніх відносин двох країн. Йшлося про поділ світу між чотирма державами – Німеччиною, Радянським Союзом, Японією та Італією. У меморандумі наголошувалося, зокрема, про завдання чотирьох держав узгодити спільну зовнішню політику та привести свої народи до процвітання.

Отож 12 листопада 1940 р. Молотов прибув до Берліна. На першій зустрічі, що відбулася в середині того ж дня, Ріббентроп почав розповідати про майбутній поділ світу між чотирма державами. Ріббентроп запропонував Молотову таємний проект договору. Центральною в проекті була стаття 2, в якій, зокрема, йшлося, що Німеччина, Італія, Японія і Радянський Союз зобов'язуються поважати природні сфери впливу один одного і, оскільки ці сфери впливу зіштовхуються, держави постійно консультуватимуться між собою про кроки, що вживатимуть для вирішення виниклих проблем [1]. Будь-які розбіжності між сторонами треба вирішувати дружно. Німеччина, Італія, Японія погодилися визнати нинішні володіння Радянського Союзу і поважати їхні межі. Відповідно до статті 3, чотири країни зобов'язуються не входити в блоки держав і не дотримуватися жодних міжнародних блоків, спрямованих проти однієї з чотирьох держав [1]. Договір планували опублікувати, за винятком секретних протоколів. Найбільш важливими були територіальні інтереси кожної країни. Центр ваги інтересів Радянського Союзу лежав на південь від території Радянського Союзу в напрямі Індійського океану, за собою німці залишали Європу та Африку. Молотов наполягав на чіткій і конкретній заяві. Радянський Союз значно більше цікавили проблеми чорноморських проток, гарантії Болгарії, Югославії, Греції, Польщі, а не Індійський океан. Молотов поїхав з Берліна, обіцяючи найближчим часом надіслати відповідь. Уже 26 листопада, менше ніж через два тижні після повернення Молотова,

Сталін надіслав Гітлеру листа з повідомленням, що Радянський Союз готовий приєднатися до «Осі» на таких умовах:

1. Німецькі війська негайно покидають Фінляндію, яка, за договором 1939 р., входить до радянської сфери впливу.

2. Протягом найближчих місяців безпеку Радянського Союзу з боку чорноморських проток гарантують пакт про взаємодопомогу між СРСР і Болгарією та будівництво бази для сухопутних і військово-морських сил СРСР у районі Босфору і Дарданелл на умовах довгострокової оренди.

3. Зона на південь від Батумі і Баку в загальному напрямі в бік Перської затоки визнається центром територіальних прагнень Радянського Союзу.

4. Японія відмовляється від своїх прав на вугільні та нафтові концесії на Північному Сахаліні [1].

На таких умовах Німеччина не підписувала б цей пакт, прагнучи ізолювати Радянський Союз від Європи. А цим пактом вона б забезпечила йому безперешкодний доступ до неї.

Хоча СРСР не підписав таємний договір, таємні переговори щодо двосторонніх відносин з Німеччиною тривали, і 31 січня 1941 р. СРСР і Німеччина підписали секретний протокол, за яким уряд Німеччини відмовлявся від домагань на частину Литви, зазначену в секретному додатковому протоколі від 28 вересня 1939 р., а уряд СРСР погодився компенсувати уряду Німеччини за вказану територію 7,5 млн золотих доларів, що в еквіваленті дорівнювало 31 млн 500 тис. німецьких марок. На підставі цього протоколу уся територія Литви переходила до СРСР разом з Вільнюсом, що входили колись до складу Польщі. Отже, дві держави продовжували складну дипломатичну гру, хоча і з різними намірами.

Відомий політ заступника Гітлера по партії Рудольфа Гесса в Велику Британію відбувся 10 травня 1941 р. Мета його насправді невідома. Зважаючи на відданість Гітлеру, Рудольф Гесс цілком міг ще раз запропонувати підписати мир між Німеччиною та Великою Британією, однак цього не сталося. Остання спроба Німеччини припинити війну з Англією була безуспішною.

Німецькі приготування в Югославії та Фінляндії не могли пройти непоміченими. Напередодні німецької агресії 21 червня о 21 год 30 хв Молотов запросив до свого кабінету німецького посла Шуленбурга і попросив його пояснити численні порушення повітряного простору Радянського Союзу німецькими розвідувальними літаками. У розмові оперували конкретними фактами. Молотов озвучив чутки про неминучість війни між Радянським Союзом та Німеччиною.

Розмова ця виникла неспроста. Уже вночі Шуленбург отримав шифровану телеграму з Берліна, в якій наказували спалити всі документи, знищити шифри, вивести з ладу радіопередавач. Шуленбург мав передати Молотову заяву німецького уряду про погрози, що походять з Москви Німеччині і Європі, і що фюрер віддав наказ німецьким військам «протистояти цій загрози всіма наявними засобами». Шуленбургу наказали у жодному випадку не вступати в дискусію.

У цей час німецьким військам віддали умовний сигнал «Дортмунд», за яким вони почали висуватися на вихідні позиції і готуватися до нападу на Радянський Союз. О 4 год ранку 22 червня 1941 р. фон Ріббентроп зачитав радянському послу Деканозову ноту про оголошення війни СРСР та причини цієї війни. Німецько-радянська війна розпочалась.

Висновки. Німецька таємна дипломатія продовжувала активну діяльність навіть після початку війни. Гітлер все ще не хотів воювати з Англією, отож прикладав зусилля для того, щоб підписати з нею мирний договір. Зокрема, звернувся за посередництвом до шведського короля, проте марно. Новий прем'єр-міністр Англії Вінстон Черчілль був категоричним противником нацизму, що робило спроби підписання мирного договору марними.

Німеччина активно застосовувала таємну дипломатію для пошуку нових союзників, як, наприклад, у випадку з Фінляндією чи Болгарією. Хоча радше ці випадки були винятком, оскільки здебільшого інші держави підписали союзницький договір з Німеччиною після втручання її спецслужб, як у випадку з Румунією.

Головним завданням дипломатичного апарату Німеччини було прикриття воєнних приготувань Німеччини до нападу на СРСР: 1939 р. підписали договір про дружбу і кордон, який мав на меті забезпечити мирні стосунки з СРСР на час війни на території Західної Європи. Після перемоги над Францією та невдалої війни з Англією дипломатична діяльність Німеччини повністю зосередилась на прикритті підготовки нападу Німеччини на СРСР, що їй успішно вдалося.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Молотов в Берлине: на развилке истории [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2010/11/101109_soviet_german_talks_history.shtml.
2. *Фельштинский Ю.* СССР – Германия 1939: документы и материалы о советско-германских отношениях в апреле-сентябре 1939 г. / Ю. Фельштинский. – Козельск : Телекс, 1983. – 128 с.
3. *Эненберг Л.* Очерки о Второй мировой войне [Электронный ресурс] / Л. Эненберг. – Режим доступа : <http://enenberg.narod.ru/6.htm>.
4. *Bevin A.* How Hitler could have won World War II. The fatal errors that led to Nazi defeat / A. Bevin. – N.Y. : Three Rivers Press, 2000. – 338 p.
5. *Churchill W.* The Second World War: 6 vols./ W. Churchill. – N.Y. : Bantam Books, 1977. – V. 2. – 683 p.
6. *De Launay J.* Secret diplomacy of World War II / J. De Launay. – N.Y. : Simmons-Boardman, 1963. – 191 p.
7. *Deakin W.* The Brutal Friendship: Mussolini, Hitler and the Fall of Italian Fascism / W. Deakin. – New Haven : Phoenix Press, 2000. – 911 p.
8. *Halder F.* The Halder diaries : the private war journals of Colonel General Franz Halder / F. Halder. – Boulder, Colo. : Westview Press, 1976. – 1594 p.
9. *Schmidt P.* Hitler's Interpreter / P. Schmidt. – London : Heinemann, 1951. – 266 p.
10. *Shirer W.* Rise and Fall of the Third Reich / W. Shirer. – N.Y. : Simon and Schuster, 2011. – 1280 p.
11. *Speer A.* Inside the Third Reich, Memoirs / A. Speer. – N.Y. : Macmillan, 1970. – 656 p.

Стаття надійшла до редколегії 29.04.2016

Прийнята до друку 15.05.2016

SECRET DIPLOMACY AS ACCOMPANYING TOOL OF THE GERMANY'S MILITARY AND POLITICAL PLANS REALIZATION IN THE BEGINNING OF WORLD WAR TWO

Dmytro Kostyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-32,
e-mail: aragorn_d@ukr.net*

Secret diplomacy has played a significant role in Germany's preparation to the Second World War. The Treaty of Versailles put serious restrictions not only on the number of military forces, but it also has changed the borders of Germany. So after Adolf Hitler become a chancellor of Germany in 1933, he has started the preparation of Germany to the beginning of a new war, covering it with secret diplomacy. Great Britain and France preferred to negotiate with Hitler because they considered Germany as an important border, protecting the Europe from communism. That's why it was not hard for Germany to reclaim its territories, starting from Saarland in 1935 and finishing with Sudetland in 1938. A great role in restoring military forces of Germany has played the Anglo-German Naval Agreement of 18 June 1935 allowed German navy tonnage to increase to 35 % of that of the British navy.

But the main problem remained on the East. Hitler didn't want USSR to interfere in the future war. So, in the late hours of 23 August 1939 The Molotov–Ribbentrop Pact was signed. The Pact ensured a non-involvement of the Soviet Union in a European War.

Key words: Secret diplomacy; the Third Reich; USSR; World War II; England; France; Adolf Hitler; Poland.

ТАЙНАЯ ДИПЛОМАТИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ РЕАЛИЗАЦИИ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ПЛАНОВ ГЕРМАНИИ В НАЧАЛЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Дмитрий Костюк

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 239-41-32,
e-mail: aragorn_d@ukr.net*

Тайная дипломатия сыграла большую роль в подготовке Германии ко Второй мировой войне. Версальский договор значительно ограничил не только количество немецких вооруженных сил, но и сами границы государства. После того, как в 1933 году Адольф Гитлер стал канцлером, он начал постепенную подготовку Германии к войне, прикрывая ее тайной дипломатией. Великобритания и Франция предпочитали вести переговоры с Гитлером, потому что они считали Германию рубежом, который защищает Европу от коммунизма. Именно поэтому возвращение утраченных территорий далось Германии довольно легко, начиная от Саарской области в 1935 г. и заканчивая Судетской областью в 1938 г. Большую роль в восстановлении вооруженных сил Германии сыграл тайный англо-немецкий морской договор, подписанный 18 июня 1935 г., который позволил Германии построить флот, водоизмещение которого не превышала бы 35 % от водоизмещения английского флота.

Гитлер также уделял серьезное внимание поискам союзников на случай будущей войны, поэтому 25 ноября 1936 г. между Германией и Японией был подписан тайный Антикоминтерновский пакт, к которому в 1937 г. присоединилась Италия. Так была сформирована ось Берлин–Рим–Токио.

Впрочем, самая большая угроза оставалась на востоке, ведь Гитлер не хотел, чтобы СССР участвовал в войне. Поэтому после длительных переговоров 23 августа 1939 был подписан пакт Молотова-Риббентропа и секретный протокол к нему, который устанавливал сферы интересов стран в Европе и обеспечивал нейтралитет СССР во Второй мировой войне.

Ключевые слова: Тайная дипломатия; Третий Рейх; СССР; Вторая мировая война; Англия; Франция; Адольф Гитлер; Польша.